

Factsheet: seksuele en reproductieve gezondheid en rechten in Somalië

Somalië, officieel de Federale Republiek Somalië, is een land in de Hoorn van Afrika.1 Somalië telt ongeveer 10,8 miljoen inwoners. Rond 85% van de bevolking bestaat uit etnische Somaliërs; etnische minderheden wonen vooral in de zuidelijke regio's. De officiële talen zijn Somalisch en Arabisch. De meeste inwoners zijn moslim.

1 <https://en.wikipedia.org/wiki/Somalia>

2 <http://www.bbc.com/news/world-africa-14094503>

3 <https://www.hrw.org/africa/somalia>

4 <http://foreignpolicy.com/2016/06/07/somalias-uphill-battle-to-criminalize-sexual-violence/>

5 <http://www.genderindex.org/country/somalia>

6 http://www.unicef.org/somalia/SOM_Key_Facts_and_figures28Jan09a.pdf

7

<http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2015&dliid=252727>

8

<http://www.track20.org/download/summaries/english/Somalia%20FP2020%20Core%20Indicators.pdf>

Huidige situatie in Somalië

Na het omverwerpen van het militaire regime van president Siad Barre in 1991 ontstond anarchie.² Sinds in 2012 met internationale steun een nieuwe regering is ingesteld, is de stabiliteit in Somalië langzaam verbeterd. Maar voor de nieuwe regering zijn de rebellen van Al-Shabab, die zijn aangesloten bij Al-Qaeda, nog wel een uitdaging. Het langdurige gewapende conflict in Somalië leidt er nog steeds toe dat burgers in grote aantallen gedood, verwond en verdreven worden.³ Ondanks bepaalde beloften en positieve beleidsontwikkelingen bij de Somalische overheid, zorgen onveiligheid en politieke machtsstrijd ervoor dat concrete vooruitgang bij de hervorming van het justitie- en veiligheidsapparaat uitblijft.

Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten (SRGR)

De gegevens in deze factsheet zijn ontleend aan verschillende onderzoeken, rapporten en bestaande wet- en regelgeving in Somalië met betrekking tot seksuele en reproductieve gezondheid en rechten (SRGR). Deze factsheet is een samenvatting van relevante data op basis van beschikbare en betrouwbare bronnen en pretendeert niet volledig te zijn.

Seksueel geweld

De Somalische wetgeving ten aanzien van seksueel geweld is gebaseerd op het Wetboek van Strafrecht uit de koloniale tijd; verkrachting wordt niet beschouwd als een misdaad tegen een individu (zoals moord of fysiek geweld) maar als de minder zware categorie van "misdad tegen de zedelijkheid".⁴ Deze wetten worden zeer zelden ten uitvoer gebracht.⁵ Er zijn geen wetten die huiselijk geweld, verkrachting binnen het huwelijk of seksuele intimidatie verbieden. Van de meeste gevallen van geweld tegen vrouwen wordt geen aangifte gedaan; er heerst een cultuur van straffeloosheid als het gaat om seksueel en huiselijk geweld.

Hoewel er geen prevalentiecijfers beschikbaar zijn, zijn er signalen dat seksueel en huiselijk geweld een serieus probleem is. Er lijkt sprake te zijn van toename van geweld. Het bewustzijn rondom het bestaan van verkrachting en seksueel geweld is toegenomen, maar er is nog steeds weerstand om over geweld tegen vrouwen te spreken. Er zijn gevallen bekend waarbij politieagenten en leden van gewapende milities zich schuldig maken aan verkrachting van vrouwen. Verkrachtingen komen vaak voor bij conflicten tussen clans. Vrouwen in vluchtelingenkampen lijken bijzonder kwetsbaar voor verkrachting, ontvoering en gedwongen uithuwelijking. Er is een patroon van seksuele uitbuiting door soldaten, waarbij seks wordt geruild voor voedsel of geld.

Gezinsplanning, abortus

Het geboortecijfer (gemiddelde aantal geboorten per vrouw) is 6,3.⁶ Ongelijke gendernormen zorgen ervoor dat het vaak alleen de echtgenoot van de vrouw is die beslist over gezinsgrootte.⁷ Vrouwen hebben zeer beperkt de mogelijkheid om zelf keuzes te maken over het aantal kinderen, de timing en de tijd tussen hun zwangerschappen. Toegang tot anticonceptie en informatie over anticonceptie is maar zeer beperkt beschikbaar voor vrouwen. Naar schatting 1,5% van de vrouwen en meisjes in de leeftijd 15-49 gebruikte in 2009 een modern anticonceptiemiddel. Hiervan gebruikte 72,7% de pil, 18,2% injecties en 9,1% een spiraaltje.⁸

Rutgers is een kenniscentrum voor seksuele en reproductieve gezondheid en rechten (SRGR) en is opgericht en gevestigd in Nederland. Rutgers is actief in Nederland en daarbuiten, vooral in ontwikkelingslanden. Wij streven naar een wereld waar alle mensen hun eigen seksuele en reproductieve keuzes kunnen maken, vrij van discriminatie, dwang en geweld.

Rutgers hanteert bij SRGR de definitie van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO): "Seksuele gezondheid is een toestand van lichamelijk, emotioneel, mentaal en sociaal welzijn met betrekking tot seksualiteit; het is niet alleen de afwezigheid van ziekte, disfunctie of gebrek. Seksuele gezondheid vereist een positieve en respectvolle benadering van seksualiteit en seksuele relaties, en ook de mogelijkheid om prettige en veilige seksuele ervaringen te hebben, vrij van dwang, discriminatie en geweld. Om seksuele gezondheid te bereiken en behouden moeten de seksuele rechten van alle mensen gerespecteerd, beschermd en vervuld worden."⁹ Seksuele rechten zijn o.a.: het recht op de hoogst haalbare mate van seksuele gezondheid; op seksuele vorming; op vrijwillige seksuele relaties; en om te beslissen of, en wanneer, men kinderen wil.

⁹ http://www.who.int/reproductivehealth/publications/sexual_health/defining_sexual_health.pdf

¹⁰ <http://www.eassi.org/somalia>

¹¹

http://www.unaids.org/sites/default/files/country/documents/SOM_narrative_report_2015.pdf

¹² http://publications.iom.int/system/files/pdf/somalia_youth_survey_final.pdf

¹³ <http://www.genderindex.org/country/somalia>

¹⁴ <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2015&dliid=252727>

¹⁵

https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/543670/CIG_-_Somalia_-_Women_fearing_GBV_-_v3_0.pdf

¹⁶ <http://www.refugeelegalaidinformation.org/somalia-lgbti-resources>

¹⁷ <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2015&dliid=252727>

Abortus is alleen toegestaan om het leven van de moeder te redden.¹⁰ In andere gevallen is abortus niet toegestaan, zelfs na verkrachting of incest.

Soa's en hiv

Het aantal mensen met hiv neemt toe en wordt geschat op 35.000 (2014).¹¹ De hiv-prevalentie onder de volwassen bevolking was 0,55% in 2014. Het jaarlijkse aantal nieuwe infecties blijft stabiel op 3.200 en daalt niet; het jaarlijkse aantal sterfgevallen door aids is 2.300 per jaar. Het bereik van antiretrovirale therapie (hiv-remmers) is laag: zes procent van de volwassen bevolking met hiv gebruikt hiv-remmers. Stigma en discriminatie komen veel voor en belemmeren de toegang tot en het gebruik van gezondheidszorg bij hiv en aids.

In een onderzoek uit 2012 rapporteerde ongeveer een derde (35%) van de ongetrouwde jongeren (15-24 jaar) met meer dan één sekspartner dat ze een condoom hadden gebruikt bij hun laatste seksuele contact.¹²

Kindhuwelijken

Volgens het Wetboek van Familierecht uit 1975 is de wettelijke minimumleeftijd om te trouwen 18 jaar voor zowel mannen als vrouwen. Vrouwen kunnen vanaf 16 jaar trouwen als ze toestemming van hun ouders hebben.¹³ Ondanks deze wet komen kindhuwelijken voor in Somalië; cijfers uit 2006 tonen aan dat 22% van de meisjes van 15-19 jaar getrouwd, gescheiden of weduwe waren.

Vrouwelijke genitale verminking (vgv)/meisjesbesnijdenis

98% van de vrouwen en meisjes in Somalië heeft vgv ondergaan; in de meeste gevallen gaat het daarbij om infibulatie, d.w.z. de ernstigste vorm, waarbij de genitaliën worden weggesneden en dichtgenaaid.¹⁴ Minstens 80% van de Somalische meisjes is genitaal verminkt tussen het 5de en 14de levensjaar. In Zuid- en Centraal-Somalië zijn er sinds de jaren 90 geen significante veranderingen gesignaleerd in de prevalentie van vgv, en de sociale druk voor elk meisje of vrouw om vgv te ondergaan is sterk.¹⁵ In 2013 werd gemeld dat vgv onder kinderen in het noorden van Somalië aan het afnemen is; uit onderzoek van UNICEF bleek dat in de noordelijke regio's Somaliland en Puntland 25% van de meisjes van 1 tot 14 genitaal verminkt is, terwijl dat bij vrouwen van 15 jaar en ouder 99% is.

Seksuele oriëntatie

Homoseksualiteit is strafbaar in Somalië; er staat een maximale gevangenisstraf op van drie jaar.¹⁶ Seksuele oriëntatie en genderidentiteit zijn in de Somalische samenleving taboe-onderwerpen.¹⁷ Er zijn weinig meldingen van geweld of discriminatie op basis van seksuele oriëntatie of genderidentiteit vanwege ernstige stigmatisering en veroordeling; het is voor lhbt's niet mogelijk om in het openbaar uit te komen voor hun seksuele oriëntatie of genderidentiteit.